

Vergaderjaar 2013–2014

33 845

Interparlementair Koninkrijksoverleg

A/ Nr. 1

AFSPRAKENLIJST INTERPARLEMENTAIR KONINKRIJKSOVERLEG JANUARI 2014

Willemstad, 6–10 januari 2014

In het Presidiumoverleg op 6 januari 2014 is afgesproken dat:

- het Presidium bestaat uit voorzitters van de parlementen (behalve van Nederland), voorzitters van de commissies en de griffiers;
- de Statenvoorzitters van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de commissievoorzitters van Nederland de delegatieleiders zijn en de afsprakenlijst ondertekenen;
- de commissievoorzitters woordvoerders van de delegaties zijn, maar tijdens discussies meerdere leden van de delegaties het woord kunnen voeren;
- de commissievoorzitters en de Statenvoorzitters deelnemen aan de persconferentie;
- indien een delegatie een afwijkend standpunt heeft, dit vermeld wordt in de afsprakenlijst. Daarbij wordt verwezen naar de toelichting op dit standpunt, die wordt opgenomen in een bijlage die formeel geen onderdeel uitmaakt van de afsprakenlijst. Afwijkende standpunten worden voorafgaand aan de persconferentie schriftelijk gedeeld met de andere delegaties. Van een afwijkend standpunt van een deel van een delegatie wordt geen aantekening opgenomen;
- alle delegaties kunnen deelnemen aan een werkgroep. Nederland is trekker van een werkgroep indien het een specifiek onderwerp met betrekking tot Caribisch Nederland (BES-eilanden) betreft;
- de delegaties maximaal 15 minuten de tijd krijgen om intern beraad te plegen;
- het Reglement van Orde van het gastland geldt, bij voorbeeld met betrekking tot interruptie van sprekers en persoonlijke feiten;
- de Voorzitter van het IPKO de tijd in de gaten houdt, opdat elke delegatie evenveel tijd krijgt om haar standpunten naar voren te brengen;

Terugkoppeling werkgroep onderwijs

Bij deze werkgroep zijn drie knelpunten gedefinieerd:

1. aflossing studieschuld;
  2. instroomeisen voor studenten;
  3. erkenning van diploma's, waaronder ook ambachtelijke opleidingen.
- Besloten is dat de werkgroep aan deze punten zal blijven werken en nieuwe mogelijkheden zal zoeken om deze problemen op te lossen.

Terugkoppeling werkgroep energie

Het onderwerp energie wordt weer opgepakt. Hierbij zal voor wat betreft Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden met name aandacht worden besteed aan geothermische energie als beschikbaar en technisch haalbaar alternatief voor de schaarse energiebronnen. Trekker wordt Aruba (dhr. A.C.G. Bikker).

Terugkoppeling werkgroep gezondheidszorg

Alle delegaties steunen het voorstel van Aruba tot het houden van een conferentie gezondheidszorg in de tweede helft van 2014 voor het gehele Koninkrijk in Aruba. De delegaties zullen dit bepleiten bij hun respectievelijke regering, voor zover dit nog niet is gebeurd. De trekker van de werkgroep, mevrouw M.G. Wyatt-Ras, zal nader contact met de voorzitters van de commissies opnemen.

Terugkoppeling werkgroep jeugd en jongeren

Elke delegatie zal het Unicef-rapport binnen hun eigen parlement bespreken, voor zover dat nog niet is gebeurd. De delegaties zullen de eigen regering verzoeken dit onderwerp te bespreken tijdens de komende Koninkrijksconferentie in het voorjaar van 2014.

Tijdens het volgende IPKO wordt het onderwerp »Jeugd en jongeren» geagendeerd, mede met het oog op bespreking van bovengenoemd rapport. Leden/contactpersonen: voor Nederland R.P. van Laar, voor Sint Maarten R.R. Marlin, voor Aruba A.M. Sneek en voor Curaçao O.V.E. Leeflang.

Voor 1 juni 2014 zullen de leden van de delegaties elkaar over en weer informeren over de voortgang van de werkzaamheden.

Onderwerpen en uitvoering IPKO-agenda

De delegaties nemen het voorstel van de Arubaanse delegatie ten aanzien van dit onderwerp over, met een enkele aanpassing die is verwerkt in het besluit dat als bijlage I aan deze afsprakenlijst is toegevoegd. Dit document zal als richtinggevend document worden gebruikt voor de werkzaamheden van het IPKO in de toekomst.

Integriteit van Bestuur binnen het Koninkrijk

Elke delegatie zal inventariseren welke wet- en regelgeving in hun land bestaat ten aanzien van integriteit van bestuur. Deze inventarisaties zullen op het volgende IPKO worden teruggekoppeld.¹ Deze wet- en regelgeving van de verschillende landen zal gelden als brondocument voor mogelijke

---

¹ De delegatie van Curaçao geeft aan dat Curaçao regels betreffende de integriteit van (kandidaat-)ministers in een landsverordening heeft gecodificeerd (Landsverordening integriteit (kandidaat-)ministers, ook wel bekend als screeningswet (P.B. 2012, no. 66). De delegatie doet, vooruitlopend op de afgesproken inventarisatie, aan de andere landen de suggestie om deze landsverordening als model te hanteren.

regels ten aanzien van integriteit van bestuur in de landen van het Koninkrijk, als aanzet tot het zoeken naar gemeenschappelijke normen voor integriteit binnen het Koninkrijk. Daarnaast kan door de verschillende delegaties een korte notitie worden opgesteld waarin de wet- en regelgeving in een context kan worden geplaatst en/of recente ontwikkelingen ten aanzien van deze wet- en regelgeving over het voetlicht kunnen worden gebracht.

Racisme en intolerantie binnen het Koninkrijk

De werkgroep jeugd en jongeren zal zich, naast de onderwerpen waarmee zij zich reeds bezighoudt, buigen over de problematiek van kansarme jongeren in het Koninkrijk. Hierbij zullen zij trachten te komen tot structurele verbeteringen van de kansen van jongeren in het gehele Koninkrijk. De werkgroep zal naar mogelijkheden zoeken voor samenwerking tussen de landen, waarbij de verantwoordelijkheid van elk der landen voor het beleid ten aanzien van jongeren zal worden gerespecteerd.

De delegaties van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten zullen onderling afstemmen hoe dit onderwerp verder lokaal behandeld wordt. De delegaties vaardigen de volgende leden hiervoor af. Voor Aruba mevrouw D.G. de Sousa-Croes en de heer J.E. Thijsen; voor Curaçao mevrouw Z.A.M. Jesus-Leito en voor Sint Maarten de heren R.R. Marlin en L.J. Richardson.

De Nederlandse delegatie zal de overige delegaties informeren over de uitkomsten van de parlementaire behandeling van het ECRI-rapport van 15 oktober 2013.

Economische kansen binnen het Koninkrijk

Naar aanleiding van de paper van Aruba en de discussie ten aanzien van nationaliteit van zeeschepen wordt besloten om bij het volgende IPKO een werkbezoek te organiseren aan, danwel een presentatie te doen verzorgen door, het scheepsregister.

De Nederlandse delegatie zal bij het ministerie van Buitenlandse Zaken bepleiten dat ambtenaren die naar ambassades in de regio van Aruba, Curaçao en Sint Maarten worden uitgezonden vooraf worden gebriefd over de mogelijkheden en kansen van deze landen. Daarnaast zal de Nederlandse delegatie het ministerie voorstellen om in de opleiding van startende beleidsmedewerkers meer aandacht te besteden aan de economische kansen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

De Nederlandse delegatie zal de mogelijkheden bezien om in het kader van de komende ambassadeursconferentie van 16 januari 2014 ook per land één vertegenwoordiger uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten als toehoorder uit te nodigen bij de op initiatief van de Staten-Generaal georganiseerde deelsessie met de ambassadeurs uit de regio. Deze landen hebben daarnaast de mogelijkheid om zelf de ambassadeurs uit de regio uit te nodigen voor een gesprek.

De delegaties bespreken het belang van samenwerking op het gebied van energie voor de economische kansen voor het Koninkrijk, waarbij er met respect voor de autonomie van de verschillende landen mogelijkheden liggen voor win-win situaties. Het onderwerp van geothermische energie wordt reeds opgepakt door de werkgroep energie. De delegaties van Sint Maarten en Nederland zullen hun regeringen oproepen met elkaar in gesprek te treden over de mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van geothermische energie tussen Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten.

De delegaties zijn van mening dat Sint Maarten vanaf het begin bij eventuele pilots op Saba en/of Sint Eustatius dient te worden betrokken.

Met instemming van de delegaties zal het lid van de Nederlandse delegatie R.P. van Laar bij het reguliere overleg tussen de Tweede Kamer en de Nederlandse regering over het Dutch Good Growth Fund aandacht vragen voor de positie van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten en hier binnen drie maanden over rapporteren aan de commissievoorzitters van de landen.

De delegaties van Curaçao en Aruba zullen met elkaar in gesprek treden over het activeren van de Ministeriële Samenwerkingsraad.

Volgend IPKO

De delegaties agenderen voorlopig de volgende onderwerpen voor het volgende Interparlementair Koninkrijksoverleg:

- jeugd en jongeren (waaronder het UNICEF-rapport «Koninkrijkskinderen: kinderrechten op de Nederlandse Cariben» en kansarme jongeren binnen het Koninkrijk);
- energie (waaronder geothermische energie);
- terugkoppeling onderwijs (indien zich nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan);
- terugkoppeling gezondheidszorg;
- terugkoppeling economische kansen binnen het Koninkrijk (waaronder een werkbezoek/presentatie scheepsregister);
- terugkoppeling integriteit van bestuur binnen het Koninkrijk.

In een videoconferentie ter voorbereiding op het komende IPKO wordt definitief over de agenda besloten.

Het volgende IPKO zal in de eerste helft van juni 2014 plaatsvinden in Nederland.

Willemstad, 10 januari 2014

M.J. Lopez-Tromp
(Staten van Aruba)

M.C. Franco
(Staten van Curaçao)

G.R. Arrindell
(Staten van Sint Maarten)

J. Recourt
(Staten-Generaal Nederland)

Structurering van het IPKO

Tijdens de bespreking van het agendapunt «onderwerpen en uitvoering IPKO-agenda» van het IPKO van januari 2014 is onderstaande notitie vastgesteld.

De kritiek:

- Er is een steeds terugkerende discussie over de *keuze van de onderwerpen* die geschikt zijn voor het IPKO-overleg;
- Het *doel* van de te bespreken onderwerpen is steeds niet helemaal duidelijk;
- De *uitvoering* van de afspraken laat volgens alle delegaties veel te wensen over.

Doel:

- Criteria aandragen voor de *keuze van onderwerpen*;
- Criteria en richtlijnen aandragen om de efficiency en sfeer van het overleg te verbeteren door het *doel* van het overleg duidelijk te maken en steeds voor ogen te hebben;
- Vormvoorstellen aandragen om de effectiviteit van de *uitvoering* van gemaakte afspraken te verhogen.

De functies van het IPKO

Het overleg tussen de parlementen van de vier landen van het Koninkrijk heeft «grosso modo» de volgende functies:

- De gemeenschappelijke doelstellingen van de landen van het Koninkrijk waarborgen;
- De specifieke onderwerpen die van belang zijn voor een of meer landen bespreken met het doel om (door samenwerking) oplossingen te vinden;
- Het contact tussen de volksvertegenwoordigers van de landen van het Koninkrijk verbeteren;
- De kennis van elk der landen van het Koninkrijk vergroten en van de ervaringen van de afzonderlijke landen leren.

Als dit in grote lijnen de functies van het IPKO zijn, dan kunnen wij concluderen dat deze prima passen binnen de rol van de parlementen: het identificeren van problemen, daar oplossingen voor aandragen/evalueren, de regeringen aansporen/instrueren om actie te nemen om de oplossingen uit te voeren en tenslotte controleren of de uitvoering correct heeft plaats gevonden.

Om het IPKO deze rol in de vorming en uitvoering van beleid binnen het Koninkrijk zinvol te laten spelen, moet het IPKO zelf goed functioneren. Dit is mogelijk als de drie kritiekpunten op het huidige functioneren van het IPKO aangepakt worden: de keuze van onderwerpen, het doel waarmee en de wijze waarop onderwerpen besproken worden en de uitvoering van gemaakte afspraken. Hieronder de voorstellen om deze drie punten te verbeteren.

Criteria voor de keuze van onderwerpen voor het IPKO

In principe moet elk onderwerp bespreekbaar zijn binnen het IPKO. Immers niet het onderwerp zelf maar de bedoeling van de bespreking en de wijze waarop die plaatsvindt zijn bepalend voor de uitkomst van de bespreking. Desondanks kan het proces van de keuze van de onderwerpen geoptimaliseerd worden. Daartoe de volgende criteria:

- Kies onderwerpen die passen binnen de volgende categorieën:
  - Onderwerpen die vallen binnen de Koninkrijksaangelegenheden;
  - Onderwerpen die vallen onder de autonome bevoegdheden van de landen, indien alle delegaties het erover eens zijn om deze te agenderen;
  - Onderlinge uitwisseling van informatie.
- Kies onderwerpen waarmee het IPKO snel tot concrete resultaten kan komen. («Low hanging fruit»);
- Zoek consensus over onderwerpen die door één land worden voorgesteld door eerst te proberen over het doel van de bespreking en de beoogde uitkomst overeenstemming te bereiken.

Criteria en richtlijnen voor de bespreking van onderwerpen binnen het IPKO

- Maak bij het voorstellen van onderwerpen meteen duidelijk wat met de bespreking binnen het IPKO bereikt wil worden. (De beoogde uitkomst.);
- Geef aan op welke wijze en met behulp van welke instrumenten/ documenten men de bespreking wil voeren;
- Geef alle deelnemers aan de bespreking ruim tijd om zich voor te bereiden op de bespreking en geef aan wat van elke deelnemer verwacht wordt.

Vormvoorstellen voor de uitvoering van gemaakte afspraken

- Hier gaat het om de uitvoering van gemaakte afspraken sneller en effectiever te maken:
- Formuleer de afspraken van het IPKO zo duidelijk mogelijk in termen van de gewenste uitkomst;
- De werkgroepen die concrete taken hebben en concrete werkzaamheden verrichten, zetten deze voort.
- Indien een trekker van een onderwerp vragen heeft aan een van de delegaties of regeringen kan hij of zij zich wenden tot de commissie-voorzitter van het desbetreffende land.
- De terugkoppeling vanuit de Commissie Koninkrijk aangelegenheden van elk land aan het IPKO verbeteren door af te spreken dat elke commissie **binnen een maand** na de gemaakte afspraken aan het presidium van het IPKO informeert op welke wijze de uitvoering heeft plaatsgevonden en wat de resultaten hiervan zijn;

- Binnen **maximaal drie maanden** na de gemaakte afspraken, vergadert het presidium van het IPKO (per video) en inventariseert de uitvoering van de gemaakte afspraken;
- Indien na drie maande nog geen uitvoering is gegeven aan de gemaakte afspraken, wordt elk parlement via haar Commissie Koninkrijksaangelegenheden door het presidium van het IPKO **gesommeerd** om voor de uitvoering van de gemaakte afspraken zorg te dragen vóór de volgende vergadering van het IPKO. Indien de uitvoering van de gemaakte afspraken niet mogelijk is, wordt dit aan het presidium van het IPKO gemeld.

De redenering achter deze laatste actie is dat elk parlement zelf verantwoordelijk is voor de uitvoering van de gemaakte afspraken door of in samenwerking met haar eigen regering en daarvoor aangesproken wordt. Waar nodig kan het instrument van videoconferenties worden ingezet.

Samenstelling delegaties

Delegatie van de Staten van Curaçao

Dhr. M.C. Franco (Voorzitter van de Staten);
Dhr. E.R. Wilsoe (commissievoorzitter);
Dhr. A.D. Rosaria;
Dhr. A.C.M. Thode;
Mw. Z.A.M. Jesus-Leito, MBA;
Dhr. H.A. Davelaar;
Dhr. C.F. Cooper, Msc;
Dhr. G.T. Sulvaran;
Mw. O.V.E. Leeflang;

Griffiers: dhr. S.R. Cijntje en mevr. L. Kwidama

Delegatie van de Staten van Sint Maarten

Mevr. G.R. Arrindell (Voorzitter van de Staten);
Dhr. R.R. Marlin (commissievoorzitter);
Dhr. J.E. Leonard;
Dhr. W.V. Marlin;
Dhr. P.G. Illidge;
Dhr. F.G. Richardson;
Dhr. L.J. Richardson, MD;

Griffier: dhr. J.D. Semeleer

Delegatie van de Staten van Aruba

Mevr. M.J. Lopez-Tromp (Voorzitter van de Staten);
Dhr. G.R. Herdé, (commissievoorzitter);
Dhr. N.C. Roos;
Dhr. A.M. Sneek;
Mevr. D.G. de Sousa-Croes;
Dhr. M.A. Tromp;
Mevr. E.C. Wever-Croes;
Mevr. X.J. Ruiz-Maduro;
Dhr. J.E. Thijsen;
Dhr. A.C.G. Bikker.

Griffier: mevr. J.A. Sherman

Delegatie van de Staten-Generaal

Eerste Kamer:

Mevr. M.Y. Linthorst (commissievoorzitter, tevens plv. delegatieleider);
Dhr. F.E. van Kappen;
Mevr. S.C. van Bijsterveld;
Mevr. A.C. Quik-Schuijt;
Dhr. Th. C. de Graaf.

Tweede Kamer:

Dhr. J. Recourt (commissievoorzitter, tevens delegatieleider);
Dhr. A. Bosman;
Dhr. R.P. van Laar;
Dhr. A.A.G.M. Van Raak;
Dhr. P. Oskam;
Mevr. W. Hachchi;
Dhr. G.J.M. Segers;

Griffiers: dhr. F.I.J. Wolf (Eerste Kamer) en dhr. T.N.J. de Lange (Tweede Kamer)

Samenstelling werkgroepen

Onderwijs

Trekker: Nederland

Leden: Mw. Linthorst (Nederland), dhr. Pantophlet (Sint Maarten), dhr. Sneek (Aruba) en mw. Jesus-Leito (Curaçao).

Plaatsvervangende leden: Dhr. Van Laar (Nederland), dhr. Illidge (Sint Maarten), dhr. Sulvaran (Curaçao) en mevr. Reyes-Arends (Aruba).

Energie

Trekker: Aruba

Leden: Dhr. Bosman (Nederland), dhr. Marlin (Sint Maarten), dhr. Bikker (Aruba) en dhr. Sulvaran (Curaçao).

Plaatsvervangende leden: mw. Slagter (Nederland), dhr. Illidge (Sint Maarten), dhr. Thodé (Curaçao) en dhr. Rasmijn (Aruba).

Gezondheidszorg

Trekker: Aruba

Leden: Dhr. Oskam (Nederland), mw. Ras (Aruba), dhr. Davelaar (Curaçao) en dhr. Lloyd Richardson (Sint Maarten).

Plaatsvervangende leden: Mw. Linthorst (Nederland), dhr. R. Marlin (Sint Maarten), dhr. Wilsoe (Curaçao) en dhr. Thijsen (Aruba)

Jeugd en jongeren

Trekker: Nederland

Leden: Dhr. Van Laar (Nederland), dhr. Sneek (Aruba), dhr. R. Marlin (Sint Maarten) en mevr. Leeftang (Curaçao).

Plaatsvervangende leden: mw. Quik-Schuijt (Nederland), dhr. Pantophlet (Sint Maarten), dhr. Davelaar (Curaçao) en mevr. De Sousa-Croes (Aruba).

Beter benutten economische kansen binnen het Koninkrijk

Trekker: Curaçao

Leden: dhr. Herdé (Aruba), dhr. Rosaria (Curaçao), dhr. F. Richardson (Sint Maarten) en dhr. Bosman (Nederland).

Plaatsvervangende leden: dhr. Bikker (Aruba), dhr. Sulvaran (Curaçao), dhr. L. Richardson (Sint Maarten) en dhr. Swagerman (Nederland).

Donderdag 2 januari

De Tweede Kamerdelegatie reist via Parijs naar Sint Maarten. Daar krijgt de delegatie een briefing van de plv. Vertegenwoordiger van Nederland met standplaats Sint Maarten, de heer Versluis.

Vrijdag 3 januari

De delegatie reist vanaf Sint Maarten naar Sint Eustatius. De delegatie wordt daar welkom geheten door de Rijksvertegenwoordiger, de heer Stolte, en de Gezaghebber, de heer Berkel.

Vervolgens heeft de delegatie een gesprek met de Eilandsraad van Sint Eustatius. Uiteenlopende onderwerpen zoals de evaluatie in 2015 van de nieuwe staatkundige verhoudingen, de infrastructuur, de verhouding tussen Eilandsraad en Bestuurscollege, de benoeming van een nieuwe Rijksvertegenwoordiger, de landingsplaats van de ziekenhelicopter op Sint Maarten, de postbezorging en de kosten van gebruik van de nieuwe datakabel passeren de revue.

Daarna brengt de delegatie een kort bezoek aan het ziekenhuis van Sint Eustatius (waar het personeel en andere direct betrokken met volle inzet werken aan het verder verhogen van het niveau van zorg aan de patiënten). Daar wordt aandacht gevraagd voor het wel heel basale karakter van de ziekenhelicopter, waaronder de beperkte ruimte om tijdens de vlucht medische zorg te kunnen geven. Ook wordt een bezoek gebracht aan een lokale supermarkt, waar met het personeel en een aantal klanten in informele sfeer van gedachten wordt gewisseld over het niveau van de prijzen.

Vervolgens luncht de delegatie in informele setting met de Gezaghebber, leden van het Bestuurscollege en enkele ambtenaren van Sint Eustatius.

Een aantal op Sint Eustatius (en deels ook op Saba) gestelde vragen, c.q. aan de orde gestelde onderwerpen, luidt als volgt:

- Sint Eustatius wil op een volwaardige manier worden betrokken bij de evaluatie in 2015 van de staatkundige veranderingen sinds 10-10-10, en bij de benoeming/taakomschrijving van een nieuwe Rijksvertegenwoordiger;
- de infrastructuur op het eiland is in slechte staat;
- er is sprake van een overmaat aan nieuwe wetgeving;
- Sint Eustatius pleit voor een eigen belangenbehartiger in Nederland, in aanvulling op de bestaande regelingen;
- Sint Eustatius pleit voor een goede behandeling van de twee onlangs ontslagen postbezorgers; de beide postbezorgers bepleiten dat zelf ook, bij het vliegveld vlak voor vertrek van de delegatie;
- het is zaak dat de toegezegde landingsplaats van de ziekenhelicopter op het ziekenhuis van Sint Maarten nu snel wordt gerealiseerd;
- het gebruik van de nieuwe datakabel is duur, ook in vergelijking met Sint Maarten, en de kwaliteit van de verbinding laat te wensen over.

Daarna reist de delegatie terug naar Sint Maarten, waar de delegatie een informele ontmoeting heeft met achtereenvolgens de Gouverneur van Sint Maarten, de heer Holiday, en de Minister-president van Sint Maarten, mevrouw Wescot-Williams. Onderwerpen die in beide gesprekken aan de orde komen, zijn onder meer de verschillende onderzoeken naar bestuurlijke integriteit, de evaluatie in 2015 van de nieuwe staatkundige situatie en de interpretatie van sommige bepalingen uit het Statuut.

Zaterdag 4 januari 2014

De delegatie reist van Sint Maarten naar Saba. De delegatie wordt daar welkom geheten door de Rijksvertegenwoordiger, de heer Stolte, en de waarnemende Gezaghebber, de heer Wilson.

De leden van de delegatie spreken vervolgens in informele setting met de waarnemende Gezaghebber van Saba en een afvaardiging van het Bestuurscollege en de Eilandsraad. Ook wordt uitgebreid gesproken met een aantal bewoners van Saba. In de gesprekken wordt van Sabaanse zijde waardering uitgesproken voor de vooruitgang op deelterreinen sinds 10-10-10. Ook wordt aandacht besteed aan de dossiers waar nog zorgen over bestaan, zoals de hoogte van de sociale voorzieningen, de betrokkenheid van Saba bij de evaluatie van de nieuwe staatkundige situatie, de praktische gang van zaken met betrekking tot de medische zorg in het buitenland en de aansluiting van Sabaanse studenten op Nederlandstalig vervolgonderwijs.

Daarna brengt de delegatie een bezoek aan twee supermarkten op Saba, om ook daar een indruk te krijgen van de (hoge) prijzen. De delegatie maakt aansluitend een rondrit, waarbij een bezoek wordt gebracht aan The Bottom, de haven, een project voor sociale woningbouw (*Under the Hill*) en een tuinbouwproject dat vooral ook is bedoeld om kansarme jongeren relevante werkervaring te laten opdoen.

Daarna reist de delegatie via Sint Maarten (waar een korte rondrit volgt) door naar Curaçao en sluit aan bij het Eerste Kamergedeelte van de delegatie.

Zondag 5 januari 2014

De delegatie wordt (inclusief de Eerste Kamerdelegatie) door de Gouverneur van Curaçao, mevrouw George-Wout, in haar residentie ontvangen voor een informeel gesprek. Later die dag krijgt de delegatie een briefing van de Vertegenwoordiger van Nederland, de heer Van der Wulp.

Maandag 6 januari 2014

De Tweede Kamerdelegatie reist van Curaçao naar Bonaire. De delegatie wordt daar welkom geheten door de Rijksvertegenwoordiger, de heer Stolte.

Daarna heeft de delegatie een gesprek met de Gezaghebber van Bonaire, mevrouw Emerencia. Aan de orde komt een groot aantal onderwerpen, waaronder de achtergronden voor haar vertrek op 1 maart 2014, de benoeming van een waarnemend Gezaghebber, de van Nederland ontvangen ondersteuning, de aanstelling van voldoende ondersteunend personeel, de pijnpunten bij de bevolking van Bonaire (maar ook de door de bevolking ervaren positieve ontwikkelingen) en de procedure bij de benoeming van een nieuwe Gezaghebber.

Vervolgens wordt de delegatie ontvangen door het Bestuurscollege van Bonaire. De gedeputeerden geven ieder een korte impressie van de huidige situatie en de aanloop daar naartoe vanaf 10-10-10. Bonaire heeft sinds die datum te maken gekregen met een aanzienlijke bestuurlijke taakverzwaring. Voorbeeld daarvan wordt gevormd door de grote hoeveelheid nieuwe regelgeving waarmee Bonaire te maken heeft gekregen. Ook wordt aandacht gevraagd voor betrokkenheid van Bonaire bij de zgn. «kleine evaluatie». Op Bonaire is aandacht voor de soms

moeilijke positie van kinderen. Het UNICEF-rapport is herkenbaar, en inmiddels in de Eilandsraad besproken. De integrale wijkaanpak vraagt dringend aandacht, m.n. ook van Nederland. De ambtelijke ondersteuning op juridisch gebied is beperkt, zeker in het licht van de al gememoreerde grote toename van regelgeving. Het Bestuurscollege vindt het opvallend dat in de Nederlandse nieuwsmidia zo weinig aandacht is voor Bonaire. Ook vraagt het Bestuurscollege aandacht voor de sociale dialoog op Bonaire. Een gezinsbudget van tussen US\$ 2.000,- en US\$2.500,- per maand is in de ogen van het Bestuurscollege het minimum. Het Bestuurscollege waarschuwt ervoor dat maatregelen die elders in de regio worden genomen, bij voorbeeld op Curaçao of Aruba, consequenties kunnen hebben op Bonaire. Dit is bij voorbeeld het geval op het terrein van rechtshandhaving. Tenslotte bepleit het Bestuurscollege alsnog een nulmeting te doen naar integriteit. Op die manier is een planmatige aanpak daarvan beter te realiseren.

Daarna brengt de delegatie een bezoek aan fundashon Mariadal, het ziekenhuis op Bonaire. Naast ziekenhuis is het ook een verpleeghuis en wordt vanuit Mariadal ook thuiszorg geleverd. Er is de laatste tijd veel geïnvesteerd in de opleiding van personeel maar ook in renovatie. Een wens is dat artsen en verplegend personeel wat langer dan nu vaak het geval is blijven werken in Mariadal, om voor de patiënten wat meer continuïteit te kunnen bieden.

Vervolgens krijgt de delegatie een rondrit op Bonaire, waarbij onder andere een bezoek wordt gebracht aan instellingen op het gebied van onderwijs, sociale woningbouw en sport.

Na de lunch in Rincon met de Eilandsraad wordt een bezoek gebracht aan een aantal supermarkten, om een beter beeld te krijgen van het prijsniveau van levensmiddelen, ook in vergelijking met de andere eilanden. Ook hier valt het hoge prijsniveau op.

Dinsdag 7 januari t/m vrijdag 10 januari 2014

IPKO-overleg op Curaçao (zie hierboven)

Zaterdag 11 januari 2014

De Tweede Kamerdelegatie reist van Curaçao naar Aruba. De delegatie wordt daar welkom geheten door de Vertegenwoordiger van Nederland, de heer Van der Wulp, en de plv. Vertegenwoordiger van Nederland met standplaats Aruba, mevrouw Timmermans. Op het vliegveld krijgt de delegatie een briefing van mevrouw Timmermans.

Daarna wordt de delegatie ontvangen door de Minister-President van Aruba, de heer Eman, en enkele leden van zijn kabinet. Zij geven een toelichting op de financieel-economische situatie op Aruba, met nadruk op het toerisme, de *upgrade* van de binnenstad van Oranjestad en de financiële situatie. Het programma wordt afgesloten met een rondrit op Aruba.

In de avond reist de delegatie terug naar Nederland (aankomst op Schiphol op 12 januari 2014).